

KREFT SOM YRKESYKDOM

Advokat Anne-Gry Rønning-Aaby

Fagforbundet

- Kreftsykdom som følge av skadelige påvirkninger i arbeidslivet kan godkjennes som en yrkessykdom likestilt med yrkesskade (§ 13-4).
- En kreftsykdom kan også anses som en yrkesskade dersom årsaken til utviklingen av kreft er en plutselig og uventet hendelse (§ 13-3), f.eks. eksplosjon/strålingsulykke.

Brannmenn og kreftrisiko

HVA vet vi? Eksponering og risiko?

Arbeidstilsynet:

- Brannmenn eksponeres for kreftfremkallende kjemikalier i brannrøyken
- Brannmenn er betydelig mer utsatt for å utvikle en rekke kreftsykdommer og lunge- og luftveislidelser enn befolkningen generelt.

Kreftregisteret og Stami

«Det er kjent at brannmenn har høyere risiko for en del kreftformer - men vi vet fortsatt for lite om hva denne økte risikoen skyldes. Gjennom dette prosjektet forsøker vi å finne flere av svarene.»

Kreftregisteret og Statens arbeidsmiljøinstitutt prosjekt
1.1.2017-31.12.2021

Formål:

- *Evaluere sammenhengen mellom yrkeshistorikk og kreftrisiko*
- *Evaluere sammenhengen mellom spesifikke eksponeringer og kreftrisiko*

Kompensasjon ved yrkessykdom

Tre ordninger som delvis virker parallelt og som helt eller delvis overlapper hverandre:

- Folketrygdloven – løpende ytelser
- Yrkesskedeforsikringsloven - erstatning
- Tariffavtalene - HTA KS og Staten, Overenskomst i Oslo, Spekter - erstatning

Rettigheter

Folketrygdloven

- Helsetjenester
- Ytelser til livsopphold
- Menerstatning
- Stønader med yrkesskadefordel

Krav meldes til NAV lokal

Tariffavtale:

NAVs vedtak bindende:

Standardisert erstatning 15 G

Menerstatning 1-3 G

Yrkesskadeforsikringsloven

- Helsetjenester som ikke trygden dekker
- Utgifter
- Tapt inntekt
- Fremtidig erverv
- Menerstatning

Krav meldes til arbeidsgivers forsikringselskap

Samordning med tariffrettigheter –

Krav meldes til forsikringselskap

Melding og behandling av yrkesskade

- Etter folketrygdloven har arbeidsgiver plikt til å melde yrkesskade til NAV
- Etter yrkesskadeforsikringsloven – ingen tilsvarende meldeplikt – den enkelte arbeidstaker må selv kreve erstatning fra selskapet
- Forvaltningsloven gjelder NAV men ikke forsikringsselskapene
- (*Arbeidstilsynet – meldeplikt*)

Folketrygdloven

- Visse yrkessykdommer som skyldes påvirkning i arbeid skal likestilles med yrkesskader, jf. § 13-4 første ledd.
  - Forskrift om likestilling av yrkessykdommer – yrkessykdomslisten
    - A Sykdommer som skyldes forgiftning eller annen kjemisk påvirkning
    - C Sykdommer som skyldes strålingsenergi
    - E Lungesykdommer som skyldes påvirkning av finfordelte stoffer

Vilkårene for godkjenning

- Ftrl § 13-4 annet ledd - Sykdom skal godkjennes som yrkesskade dersom bokstav a, b, c og d er oppfylt.

«Presumsjonsprinsipp» - dvs det er en presumsjon for at det foreligger sammenheng mellom den skadelige påvirkningen i arbeidet og yrkessykdommen

Vilkår

Vilkår for godkjenning av en yrkessykdom som yrkesskade at

*a) sykdomsbildet er karakteristisk og i samsvar med det som den aktuelle påvirkningen **kan** framkalle,*

Ordlyden: *Karakteristisk sykdomsbilde + kan-regel*

Rettspraksis:

- Rt-2012-929 - gjelder den **generelle sammenhengen** mellom den aktuelle sykdommen og den aktuelle påvirkningen.
- Rt-2013-1642 (kvikksølv) – **ikke krav om at det foreligger klar vitenskapelig dokumentasjon** for sammenheng mellom påvirkningen og sykdommen.

Karakteristisk sykdomsbilde?

- Brannrøyk inneholder mange stoffer som kan ha kreftfremkallende egenskaper. (Karbonmonoksid, diaksiner, polyaromatiske hydrokarboner, flyktige organiske stoffer, polyklorinerte fenoler, bromerte flammehemmere, oksygenradikaler og metaller [ARC har listet ca 50 stoffer i brannrøyk som kan ha kreftfremkallende egenskaper.]
- Asbest, dieseleksos, forbrenning av biomasse, elektromagnetiske felt, radongass bl.a. er kjente kreftfremkallende eksponeringer
- Kvarts, nikkel, krom, polysykliske aromatiske hydrokarboner (PAH), arsenikk, beryllium, aluminium, bly, krom, nikkel, sink, kobber, kvikksølv, sink
- Gasser (klor, ammoniakk, saltsyre, nitrose oksider, formaldehyd, vanndamp, løsemidler)
- **Skiftarbeid/nattarbeid øker risikoen for kreft.**

WHO's kreftforskningsinstitutt

IARC

- Sammenhenger mellom eksponering og kreft
- Gruppe 1 – sikkert kreftfremkallende (røyking, dieseleksos, aflatoksiner, asbest, benzen, radon..)
- Gruppe 2A – Sannsynlig (nattarbeid)
- Gruppe 2B – Mulig kreftfremkallende (bensineksos, elektromagnetiske felt)

Kreft som yrkessykdom - kreftform og antall år (kilde Kreftforeningen)

20% av menns **lungekreft** skyldes yrket.

Andre lands status på godkjent årsakssammenheng:

- **Hjernekreft** – etter 10 år i yrket
- **Blærekreft** – 15 år
- **Nyrekreft** – 20 år
- **Non-Hodgin lymfom** – 20 år
- **Kolorektal kreft** – 10 år

TRR-2016-2254

....at prostatakraft måtte ses på som et 'karakteristisk sykdomsbilde' for yngre brannmenn etter påvirkning i arbeid. Vektlagt IARC - International Agency for Research on Cancer om at bl.a. brannrøyk inneholder nærmere angitte stoffer **med sikker, og mulig kreftfremkallende effekt**. Innen yrkesgruppen antas det å foreligge store individuelle variasjoner, noe som gjør foreliggende empiriske data mer usikre, og som påvirker tolkingen av folketrygdloven § 13-4, andre ledd bokstav a. **Aktuelle undersøkelser viste 10-30% forhøyet risiko for utvikling av kreftformen hos brannmenn, men samtidig en dobling av risiko for brannpersonell under 50 år - noe som i saken måtte ha vesentlig vekt**. Vedkommende hadde fått påvist sykdommen som 49-åring. Prostatakraft godkjent.

Vilkår for yrkessykdom

b) vedkommende **i tid og konsentrasjon** har vært utsatt for den aktuelle påvirkningen i en slik grad at det er en rimelig sammenheng mellom påvirkningen og det aktuelle sykdomsbildet,

- *Antall år som brannmann og/eller feier*
- *Finne mest mulig detaljert om arbeidsmetoder og arbeidsmiljø, hvor lenge arbeidet (t pr dag), omfang av påvirkning.*
- *Kjemisk eksponering ved høy varme hvor stoffer fordamper lett.*
- *Komplisert med lang historikk – blir en hypotese om påvirkning – eksponeringen er kompleks og varierer antakelig også veldig mye*
- *Eks kvikksølv-sakene/løsemiddelsaker – noe tilsvarende kompleksitet*

Tid og konsentrasjon

- *”Det foreligger ikke vitenskapelig dokumentasjon for hvilken tid og hvilket nivå som skal til av langvarig eksponering av kvikksølv overfor tannhelsesekretærer for at det kan føre til skade.*

Effekten etter eksponering vil være avhengig av eksponeringsnivå og tidsrommet for eksponering. Dette kan variere fra person til person med hensyn til sårbarhet for slik eksponering og hva man tåler. Det finnes likevel et skjæringspunkt med hensyn til eksponering i tid og nivå, men hvor dette skjæringstidspunktet ligger er uvisst.”

Kvikksølv eksponering i 13,5 til 14 år nok – hva skal til for antall år som brannmann og/eller feier?

TRR-2016-2254

- *Varigheten av 24 års i arbeid som brannmann får anses som relativt betydelig, men det ble ikke funnet noe sammenheng mellom antall år i arbeid som brannmann og forekomst av kreft i prostata i en kohortstudie fra USA på 30.000 brannmenn (7) (...)*

Andre momenter

- Utstyr mangelfullt/forurenset?
- Utlufting/ventilasjon
- Beskyttelsesutstyr?
- Type branner og eksponering
- Varmepåvirkning – omfang
- Stråling fra mobil/samband/trådløst nett? (WHO's internasjonale kreftforskningsinstitutt, IARC - klassifisering)
- Jobber natt? Nattarbeid øker risikoen for kreft

Debut av symptomer

c) symptomene har **oppstått i rimelig tid etter påvirkningen,**

Kreftutvikling skjer ofte mange år etter at eksponeringen er opphørt.

- *Sjekk foreligger legebeseøk/dokumentasjon om når første gang merket noe*
- *Kunnskap om mulig skade har betydning for når man oppsøker lege – økt bevissthet i dag!*
- *Oppstått i rimelig tid etter eksponering – basert på medlemmets egne opplysninger og spesialisterklæringen, jf. rettspraksis (LG-2013)*

Bokstav c og d

d) det **ikke er mer sannsynlig at en annen sykdom eller påvirkning er årsak** til symptomene.

- *Legejournalen blir gransket. Andre i familien syke? Annen sykdom som kan være årsak?*
- *Annen påvirkning utenfor arbeidet som også kan gi samme sykdomsbilde?*
  - *Egen røyking – annen eksponering?*
- *Ulik sannsynlighetsterskel mellom juss og medisin*

Det er skadelidte som må dokumentere sannsynlig årsakssammenheng!

Yrkessykdom - behandling

NAV foretar en systematisk gjennomgang av bokstavene a, b, c

- Alternative årsaksforklaringer til et sykdomsbilde er **ikke** relevant ved vurderingen av bokstavene a, b og c
- Annet sykdomsbilde kun gjennomslagskraft dersom alternativ sykdom eller påvirkning er mer sannsynlig som årsak til symptomene
  - Disposisjon for sykdom tillegges betydning når den er «*helt dominerende årsak til sykdomsutviklingen*»
  - Ved flere årsaker foretas årsaksfordeling ved godkjenning.

Yrkesskedeforsikringsloven

Ysfl § 11 første ledd bokstav b og c:

«b) Skade og sykdom som i medhold av folketrygdloven § 13-4 er likestilt med yrkesskade.

c) Annen skade og sykdom, dersom denne skyldes påvirkning fra skadelige stoffer eller arbeidsprosesser»

Annet ledd:

«Skade og sykdom som nevnt i første ledd bokstav b skal anses forårsaket i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden, hvis ikke forsikringsgiveren kan bevise at dette åpenbart ikke er tilfelle.»

Ysfl forts

Tredje ledd:

*«Ved vurderingen av om en skade eller sykdom gir rett til dekning, skal det ses **bort fra arbeidstakerens særlige mottakelighet** for skaden eller sykdommen, hvis ikke den særlige mottakeligheten må anses som den helt overveiende årsak.»*

Skadelidte skal tas som han er med mindre dette er den overveiende årsaken til sykdommen!

Yrkessykdom?

- Ta opp med fastlege – få om nødvendig henvisning til spesialist
- Meld krav til NAV – **meldefrist 1 år**
- Meld krav til arbeidsgivers forsikringssselskap – **ingen meldefrist, men kan risikere foreldelse**

Foreldesspørsmålet

Ysfl § 15 – krav mot forsikringselskapet **foreldes etter tre år** – fristen løper fra vedkommende *«fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige»*

Rt-2007-1479 avsnitt 39 at *«bevissituasjonen var slik at det objektivt sett kunne konstateres grunnlag for å reise sak, det vil si at det var eller kunne være skaffet til veie bevis som gjorde det forsvarlig å anlegge sak. ...»*

Tilstrekkelig medisinsk grunnlag? – gjennomgang av legejournalene

Nødvendig kunnskap?

LB-2016-207245: «..et minstekrav er at det kan påvises varig invaliditet, men det kreves ikke at skaden helt har stabilisert seg», jf. Rt-1997-1070 s. 1079

Skjæringspunktet: **Først ved spesialisterklæringen informert om sannsynlig invaliditet.**

HR-2016-293

- En tannhelsesekretær fikk i 2007 konstatert hjerneskade som følge av langvarig kvikksølveksponering. Høyesterett kom til at skaden ikke kunne anses konstatert før 1990. Yrkesskadeforsikringsloven, som trådte i kraft dette året, fikk da anvendelse på skaden, jf. yrkesskadeforsikringsloven § 21. **Symptomene hadde vist seg tidligere, men var feildiagnostisert og ga da ikke grunnlag for å konstatere sykdommen hun faktisk led av.** Kravet ble heller ikke ansett foreldet, jf. yrkesskadeforsikringsloven § 15. **Sakkyndige som hadde uttalt seg på 1990-tallet, var uenige om hvorvidt hun led av kvikksølvskade, og de toneangivende faglige miljøene den gangen mente at hun ikke gjorde det. Først ved nye sakkyndige erklæringer i 2007 hadde hun fått et forsvarlig grunnlag for å gå til sak, slik at foreldelsesfristen først begynte å løpe på dette tidspunktet.**

Rettspraksis

- LH-2002-301 – Ansatt i Forsvaret ved Andøya flystasjon kronisk obstruktiv lungesykdom (KOLS) godkjent
- LB-2007-43936 – brannmann ved Rygge flystasjon –asbest i verneutstyr - lungekreft – avslag
- **TRR-2016-2254** – brannmann 1987-2002 - prostatakreft godkjent (a)
- TRR-2006-234 – brannmann i 20 år – lungesykdom – avslag
- TRR-2004-2753 – Kols etter 33 år feier og 40 år deltid brannmann, røyket i 40 år. Delgodkjent 30%.
- TRR-2003-5535 – brannmann nesten 30 år – magekreft – avslag
- **TRR-1998-2957** – saneringsarbeid etter brann – **lungekreft** – godkjent tross egen røyking